અધ્યાય ૪૭
શ્રી સાઈમુખ-શ્રુતકથા

શ્રી ગણેશાય નમ: । શ્રી સરસ્વત્યૈ નમ: । શ્રી ગુરુભ્યો નમ: ।
શ્રી કુલદેવતાયૈ નમ: । શ્રી સીતારામચંદ્રાભ્યાં નમ: ।
શ્રી સદ્‌ગુરુસાઈનાથાય નમ: ।

ગયા અધ્યાયમાં બે બકરીના પૂર્વજન્મની કથા વર્ણવી. આ અધ્યાયમાં વીરભદ્રપ્પા તથા બસપ્પાની કથા આપી છે.

ઉપોદ્‌ઘાત : બાબાના મુખકમળને ધન્ય છે. એ મુખ સામે એક ક્ષણ પણ નજર કરતાં ગતજન્મના દુ:ખશોકનો નાશ થાય છે અને આપણા પર સુખની વૃષ્ટિ થાય છે. બાબાની આપણા પર કૃપાદષ્ટિ થતાં જ કર્મબંધન સત્વર તૂટી જાય છે તથા આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે. ગંગાજીમાં સ્નાનાર્થે તેના તીર પર જનાર લોકોનાં મેલ-પાપ ગંગાજી ધોઈ નાંખે છે. પણ ગંગાજી પોતે તીવ્ર ઇચ્છા સેવે છે કે સંત લોકો પોતાના કાંઠા પર આવે અને ત્યાં એકઠાં થયેલ સર્વ મેલ-પાપ દૂર કરી દે, કારણ કે ગંગાજી જાણે છે કે એ સર્વ પાપનો પુંજ તો સંતના પવિત્ર ચરણથી જ દૂર થનાર છે. શ્રી સાઈ સંતશિરોમણિ છે. ચાલો, આપણે તેમની પાસેથી નીચેની પવિત્ર કથા સાંભળીએ.

સર્પ અને દેડકો : શ્રી બાબા બોલ્યા, ‘‘એક દહાડો સવારે નાસ્તો કરી હું બહાર ફરવા નીકળ્યો અને એક નદીના કાંઠે હું આવ્યો. થાકી ગયો હતો તેથી ત્યાં બેસી હાથપગ ધોઈ નાહીને તાજો થયો. પાસે જ એક ગાડામાર્ગ હતો. ત્યાં એક ઝાડના છાંયામાં હું બેઠો. પવન ધીમે ધીમે વહેતો હતો. ચલમ પીવાની તૈયારી કરતો હતો, ત્યાં જ મેં દેડકાનો મોટો અવાજ સાંભળ્યો. ચકમક કરીને દેવતા સળગાવ્યો. એવામાં એક વટેમાર્ગુ ત્યાં આવી ચડ્યો અને નમસ્કાર કરી મારી પાસે બેઠો. તેણે વિવેકથી પોતાને ત્યાં જમીને આરામ લેવા માટે મને પ્રેમથી આમંત્રણ આપ્યું. તેણે જ ચલમ સળગાવી મને આપી. દેડકાનો મોટો

અવાજ ફરીથી સાંભળ્યો. તેથી શું છે તે જાણવાની તેની ઇચ્છા થઈ. તેથી મેં તેને કહ્યું કે ''એક દેડકો સપડાયો છે, જે પોતાના કર્મનાં જ કડવાં ફળ ભોગવે છે. ગત જન્મમાં આપણે જે કંઈ વાવ્યું હોય તેનાં ફળ આ જન્મમાં ભોગવવાં પડે છે. તેથી તેને માટે રડવું નકામું છે.'' પછી વટેમાર્ગુએ ચલમના દમ લઈ મને આપીને કહ્યું કે 'હું જાતે જોઈ આવું.' મેં તેને કહ્યું કે 'એક મોટા સાપે એક દેડકાને પકડ્યો છે, તેથી તે રડે છે. ગત જન્મમાં બન્ને બહુ દુષ્ટ હતા. હવે આ દેહે કર્મનાં ફળ ભોગવે છે.' અને એ વટેમાર્ગુએ ત્યાં જઈને જોયું તો એક મોટા કાળા નાગે પોતાના મોઢામાં મોટા દેડકાને પકડ્યો હતો.

''મારી પાસે આવીને તેણે કહ્યું, 'બાબા, દસેક મિનિટમાં જ સાપ દેડકાને ગળી જશે.' મેં કહ્યું, 'નહિ, નહિ. એવું કંઈ નહિ બને. હું તેનો બાપ અહીં આવીને બેઠો છું. તે સાપને કેમ ગળી જવા દઈશ ? શું હું અહીં ફોગટ આવ્યો છું ? હું કેમ છોડાવું છું તે જોજે.'

''ફરીથી ચલમના દમ લઈ અમે નદીકાંઠે ગયા. પેલાને બહુ ડર લાગ્યો. તેથી તેણે મને કહ્યું, 'બાબા, સાપ બહુ મોટો છે. માટે આગળ ન જતા. કદાચ એ આપણા પર ધસી આવશે.' પણ મેં તેની વાત પર લક્ષ ન આપ્યું, હું ઠેઠ સુધી ગયો અને બન્નેને ઉદ્દેશીને કહ્યું,'અરે વીરભદ્રપ્પા, તારા શત્રુ ચેનબસપ્પાને દેડકાનો અવતાર આવ્યો તોય પસ્તાવો થતો નથી ? અને તું સાપયોનિમાં જન્મ્યો છે છતાં તેના પરની તારી કટ્ટર શત્રુવટ જતી નથી ? ધિક્કાર છે તમને! શરમાવ શરમાવ. હવે તો તમારું વેર છોડો અને શાન્તિમાં રહો !' મારા આ શબ્દો સાંભળતાં જ સાપે દેડકાને મૂકી દીધો અને કૂદકો મારી અલોપ થયો. દેડકો પણ કૂદીને ઝાડીમાં ભરાઈ ગયો.

''એ જોઈ વટેમાર્ગુ ભારે આશ્ચર્ય પામ્યો. તેણે કહ્યું, 'સાપ આપના શબ્દો સાંભળી એકદમ દેડકાને છોડી નદીમાં અલોપ થયો તેનું કારણ હું સમજી શક્યો નહિ. આ વીરભદ્રપ્પા કોણ અને ચેનબસપ્પા કોણ ? તેમને અદાવતનું શું કારણ હતું ?' એથી વળી અમે પેલા ઝાડ નીચે આવીને બેઠા.પછી ચલમના થોડા દમ લઈને એ આખો એ અદ્ભુત પ્રસંગ મેં તેને કહી સંભળાવ્યો.

''હું રહેતો હતો તે સ્થળથી ચાર-પાંચ માઈલ પર એક પ્રાચીન તીર્થસ્થળ હતું, જ્યાં મહાદેવનું એક મોટું મંદિર હતું. એ મંદિર જીર્ણ પડું-પડું થઈ રહ્યું હતું. તેને સમરાવવા માટે ગામના લોકોએ ફાળો એકઠો કર્યો. મોટી રકમની ટીપ થઈ. પછી પૂજનની વ્યવસ્થા કરી મંદિરના જીર્ણોદ્ધારના નકશા તથા અંદાજ તૈયાર કર્યા. ગામના એક ધનવાનને ખજાનચી નીમી બધી રકમ તેને આપીને આ સર્વ કામ તેને ભળાવ્યું. નિયમિત હિસાબ રાખી તેણે પ્રામાણિકપણે બધી લેવડદેવડ કરવાની હતી. પણ તે ભારે લોભિયો હતો. તેથી જીર્ણોદ્ધારમાં ઘણો જ થોડો ખર્ચ કર્યો અને કામ બહુ ઓછું થયું. ફાળાની બધી રકમ ખર્ચમાં ઉધારી દીધી. કેટલાક પૈસા પોતે જ હજમ કરી ગયો અને ફાળાની એક પાઈ પણ ખર્ચી નહિ. માત્ર મોઢાનો જ મીઠો હતો. કામ બહુ ધીમું તથા ખરાબ થયું હતું અને ફાવે તેવાં તેનાં કારણ આપતો હતો. ગામના લોકો તેની પાસે ગયા અને કહ્યું, 'શેઠ, તમે પોતે કંઈ મદદ નહિ કરો અને પ્રયત્ન નહિ કરો તો કંઈ કામ થવાનું નથી. માટે ધાર્યા પ્રમાણે કામ કરાવો.' અને તેમણે ફરીથી ફાળો કરી એકઠા થયેલા પૈસા તેને આપ્યા. એ તો પાછા પૈસા લઈને બેસી ગયો. અને કશું કામ થયું નહિ. થોડા દહાડા પછી મહાદેવે તેની સ્ત્રીને સ્વપ્નમાં દર્શન દીધાં અને કહ્યું 'બાઈ, તું ઊઠ અને શિવાલયનો ઘુંમટ બાંધ. તું જેટલું ખર્ચ કરીશ તેનું સો ગણું હું તને આપીશ.' બાઈએ આ સ્વપ્નની વાત પતિને કહી. એથી એ શેઠને બીક લાગી કે આના ખર્ચમાં મારે સંડોવાવું પડશે. તેથી તેણે સ્ત્રીની વાત હસી કાઢી અને કહ્યું, 'આ તો માત્ર સ્વપ્નું કહેવાય. તેના પર આધાર રાખીને કંઈ વર્તવાનું ન હોય. મહાદેવજી ખુદ મને દર્શન આપીને કેમ ન કહી ગયા ? તારાથી હું કંઈ દૂર હતો ? આ તો કોઈ ખરાબ સ્વપ્નું છે. તેમાં આપણે પતિ-પત્નીની વચ્ચે કજિયો કરાવવાનો કોઈ હેતુ લાગે છે.' એ સાંભળીને બાઈ શાંત થઈ ગઈ.

''દાતાની ઇચ્છા વિરુદ્ધ મોટા ફાળા કે દાન એકત્ર થાય એવી ઈશ્વરની ઇચ્છા હોતી જ નથી. પણ પ્રેમ-ભક્તિ-સેવાના ભાવથી આપેલી નજીવી રકમથી પણ પ્રભુ રાજી થાય છે. વળી થોડા દહાડા પછી મહાદેવે બાઈને

ફરીથી સ્વપ્નમાં દર્શન આપ્યાં અને કહ્યું, 'જીર્ણોદ્ધારના ખર્ચ બાબત તારા ધણી જોડે કશી ચર્ચા કરીશ મા. તેને શિવાલય માટે એક પાઈ પણ ખર્ચવાનું કહીશ નહિ. હું તો તારા ભક્તિ-ભાવનો ભૂખ્યો છું. માટે જો તારી ઇચ્છા થાય તો તું તારું પોતાનું દ્રવ્ય ખર્ચજે.' આ સ્વપ્નદર્શન પછી બાઈએ પોતાના કરિયાવરમાં પિતાએ આપેલા દાગીનાનો ઉપયોગ આ કામમાં કરવાનું નક્કી કર્યું. આ લોભી શેઠને જરા ચિંતા તો થઈ પણ આ કામમાં પણ શિવજીને છેતરી લેવાનો તેણે ખેલ રચ્યો. એ દાગીનાની કિંમત ઓછી આંકી તેનું મૂલ્ય હજાર રૂપિયાનું ઠરાવ્યું અને પોતે જ તે રાખી લીધા અને એ હજાર રૂપિયા રોકડા ન આપતાં તેના બદલમાં શિવજીના નામે એક ખેતર ચડાવી દીધું. તેની સ્ત્રી પણ કબૂલ થઈ. આ ખેતર દુબાકી નામે એક ગરીબ બાઈનું હતું, જેણે તેને ત્યાં બસો રૂપિયામાં ગીરો મૂક્યું હતું. પણ બાપડી ઘણા વખતથી છોડાવી શકી નહોતી. તેથી આ લુચ્ચા લોભી શેઠે પોતાની સ્ત્રીને, દુબાકીને તથા મહાદેવજીને એમ સૌને છેતાર્યાં. એ જમીન ખેડવાણ નહોતી. સારા વરસમાં પણ તેમાં કંઈ પાકતું નહિ. તેથી તેની કશી કિંમત આવે તેમ જ નહોતું. આમ આ સાટું થઈ ગયું અને એ ખેતર મહાદેવજીના ગરીબ પૂજારીના નામે ચડી ગયું. તેથી પૂજારી રાજી થયો. એ પછી કેટલાક સમય બાદ એક અજબ બનાવ બન્યો. ભારે વાવાઝોડું થયું અને ગાજવીજ સાથે સખત વરસાદ પડ્યો. તેમાં એ લોભી શેઠના મકાન પર વીજળી પડી. જેથી એ પતિ-પત્ની બન્ને ગુજરી ગયાં. પેલી દુબાકી પણ મરણ પામી.

''બીજે ભવે એ ધનવાન લોભી શેઠનો જન્મ મથુરામાં એક ગરીબ બ્રાહ્મણ કુટુંબમાં થયો અને તેનું નામ વીરભદ્રપ્પા પાડ્યું. પેલી તેની ભક્તિવાળી પત્નીનો જન્મ આ શિવાલયના પૂજારીની પુત્રીરૂપે થયો અને તેનું નામ ગૌરી પાડ્યું. પેલી ખેતરની માલિક દુબાકી આ પૂજારીના પુત્રરૂપે જન્મી. તેનું નામ ચેનબસપ્પા પાડ્યું. આ પૂજારી મારો ભક્ત હતો. તે મારી પાસે ઘણી વાર આવતો અને બેસીને ચલમ પીતો. તેની પુત્રી ગૌરી પણ મારી ભક્ત હતી. તેની વય વધવા લાગી. તેથી તેનો બાપ સારા મુરતિયાની શોધ કરવા લાગ્યો.તે મારી સલાહ પૂછતો હતો. મેં તેને કહ્યું, 'આ વાતની ચિંતા તું કરીશ મા.

મુરતિયો પોતે જ ઘર પૂછતો આવશે.' પછી તેની જ નાતનો પેલો વીરભદ્રપ્પા છોકરો રખડતો, ભીખ માગતો આ પૂજારીને ઘેર આવ્યો.પૂજારીએ મારી સંમતિ લઈ ગૌરીનું લગ્ન આ વીરભદ્રપ્પા જોડે કર્યું. આ લગ્નની ભલામણ મેં જ કરી હતી. તેથી શરૂમાં તે મારો ભક્ત બન્યો. આ ભવે પણ તેનો ધનલોભ તો એવો જ તીવ્ર હતો. તેથી તે મને કહેતો, 'બાબા, મને પૈસા મળે એવું કંઈક કરો. કેમ કે હવે તો હું પરણ્યો છું.'

''વળી એક ચમત્કાર થયો. બધી ચીજોના ભાવ આસમાને ચડ્યા. ગૌરીના સારા નસીબે એ ખેતરની માંગ આવી અને તેના એક લાખ રૂપિયા ઉપજ્યા. દાગીનાની આંકેલી કિંમત કરતાં સો ગણા પૈસા મળ્યા. તેમાંથી અરધાં નાણાં રોકડાં મળ્યાં અને બાકીનાં બબ્બે હજારના પચીસ હપ્તાથી પૂરા કરવાનાં ઠર્યાં. આ સોદો સૌને ગમ્યો. પણ આ ધનને લીધે કંકાસ શરૂ થયો. તેથી મારી સલાહ લેવા બધાં આવ્યા. મેં કહ્યું, 'આ મિલકત શિવજીની છે. માટે તે પૂજારીના નામે છે અને પૂજારીએ પુત્રી ગૌરીને તે આપેલ છે. માટે આની વારસ એકલી ગૌરી જ છે. માટે ગૌરીની સંમતિ વિના એક પાઈ પણ ખર્ચાય નહિ. એ રકમ પર તેના ધણીનો મુદ્દલ અધિકાર નથી.' મારી આ વાત સાંભળીને વીરભદ્રપ્પા ચીડાયો અને બોલ્યો, 'તમારે ગૌરીનો હક્ક સ્થાપિત કરીને તેની બધી મિલકત રફેદફે કરવી છે.' તેનાં વેણ સાંભળી હું સમસમી ગયો. પણ પ્રભુનું નામ લીધું અને કંઈ બોલ્યો નહિ. પછી તો વીરભદ્રપ્પા ગૌરી જોડે લડતો હતો. એક દહાડો બપોરે મારા પાસે ગૌરી આવી અને મને કહ્યું, 'બાબા, આપ કોઈનાં વેણ મનમાં લાવશો નહિ. હું તો આપની દીકરી છું. માટે મને અવગણશો નહિ.' આમ ગૌરીએ મારું રક્ષણ માગ્યું. મેં તેને વચન આપ્યું કે સાત સમુદ્ર પાર કરીને પણ હું તને સહાય કરીશ. એ જ રાત્રે ગૌરીને સ્વપ્નદર્શન થયું. સ્વપ્નમાં મહાદેવજીએ દર્શન આપીને કહ્યું, 'બધું ધન તારું છે. એક કોડી પણ બીજાને આપીશ મા. ચેનબસપ્પાની સલાહ લઈ શિવાલય માટે થોડું ધન ખર્ચજે. એ દ્રવ્યનો તારે કોઈ બીજો ઉપયોગ કરવો હોય તો મસીદવાળા બાબાની સલાહ લેજે.' ગૌરીએ આવીને આ સ્વપ્નદર્શનની વાત

મને કરી. મેં તેને વાજબી સલાહ આપી, 'મૂડી તો તું તારી પાસે રાખજે. વ્યાજનો અધો ભાગ બસપ્પાને આપજે. વીરભદ્રપ્પાને આમાં કંઈક લેવાદેવા નથી.' હું આ પ્રમાણે વાત કરતો હતો ત્યાં જ વીરભદ્રપ્પા તથા ચેનબસપ્પા લડતાં લડતાં ત્યાં આવ્યા. તેમને શાંત પાડવા મેં ઘણી મહેનત કરી અને વળી ગૌરીને થયેલા સ્વપ્નદર્શનની પણ વાત કરી. પણ વીરભદ્રપ્પા તો ક્રોધમાં ગાંડો બની ગયો અને બસપ્પાનું ખૂન કરી તેના રાઈ રાઈ જેવડા ટુકડા કરવાની ધમકી આપી ગયો. બસપ્પા બીકણ હતો. તેણે મારા પગ પકડી લીધા અને મારું રક્ષણ માગ્યું. શત્રુના ક્રોધમાંથી રક્ષણ કરવાનું મેં તેને વચન આપ્યું. એ પછી કેટલાક સમય બાદ વીરભદ્રપ્પા ગુજરી ગયો અને સર્પરૂપે જમ્યો છે. ચેનબસપ્પા પણ મૃત્યુ પામીને દેડકારૂપે અવતર્યો છે. ચેનબસપ્પાની બૂમો સાંભળી મને મારું વચન યાદ આવ્યું. તેથી અહીં આવી મેં તેને બચાવ્યો અને વચન પાળ્યું. ભયની પળે પ્રભુ ભકતોની વહારે હમેશાં દોડે છે. ભગવાને જ મને અહીં મોકલી ચેનબસપ્પા દેડકાને બચાવ્યો છે. એ સર્વ પ્રભુની જ લીલા છે.''

સાર : આ કથાનો સાર એટલો જ છે કે માણસ વાવે તેવું લણે છે. બીજાનાં કરેલાં દેવાંના લેવડદેવડના હિસાબ પતી ન જાય અને નસીબમાં લખેલું દુ:ખ ભોગવાઈ ન જાય ત્યાં લગી કંઈ છૂટકો થતો નથી. ધનનો લોભ માનવીને ખૂબ નીચે પાડે છે જેને પરિણામે તેનો પોતાનો તેમજ બીજાનો નાશ થાય છે.

સ્વસ્તિ શ્રી સંતસજ્જનપ્રેરિતે ભકત હેમાડપંત વિરચિતે
શ્રી સાઈસમર્થ સચ્ચરિત્રે 'શ્રી સાઈમુખ શ્રુતકથા'
નામ સુડતાલીસમો અધ્યાય સંપૂર્ણ ।
। શ્રી સદ્‌ગુરુ સાઈનાથાર્પણમસ્તુ । શુભં ભવતુ ।